

FRIEDRICH NIETZSCHE
**Sevgi ve Nefret
Üzerine Aforizmalar**

FRIEDRICH WILHELM
NIETZSCHE

SEVGİ VE NEFRET
ÜZERİNE AFORİZMALAR

Can Klasik

Sevgi ve Nefret Üzerine Aforizmalar, Friedrich Wilhelm Nietzsche

Almanca aslından çeviren: Anıl Alacaoğlu

Menschliches, Allzumenschliches. Ein Buch für freie Geister içinden

İlk baskı: Ernst Schmeltzner, Chemnitz, 1878

Bu çeviride kaynak alınan baskı: *Menschliches, Allzumenschliches*, I-II, dtv, 1999

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Şubat 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 10 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Nükhet Polat

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Nura Aliosman

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar, İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-6301-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

FRIEDRICH WILHELM
NIETZSCHE

SEVGİ VE NEFRET
ÜZERİNE AFORİZMALAR

DÜŞÜNCE

Almanca aslından çeviren

Anıl Alacaoğlu

♥can

Friedrich Wilhelm Nietzsche'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Putların Alacakaranlığı, 2019

Böyle Buyurdu Zerdüşt, 2021

Neden Bu Kadar Akıllıyım?, 2023

FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE, 1844'te Prusya Krallığı'nın sınırları içinde yer alan Röcken'de doğdu. Yedi yaşında Yunanca ve Latince öğrenmeye başladı, klasik müzikle yine bu dönemde tanıştı. Müzik ve dil alanında gösterdiği özel yetenek, on dört yaşında ona dönemin nitelikli Protestan yatılı okullarından Schulpforta'nın kapılarını açtı. 1864'te Pforta'yı bitiren Nietzsche, aynı yıl Bonn Üniversitesi'nde Teoloji öğrenimine başladı. 1869'da İsviçre'deki Basel Üniversitesi'nden gelen klasik filoloji profesörlüğü teklifini kabul etti. 1872'de ilk kitabı *Trajedinin Doğuşu*'nu yayımladı. Bunu David Strauss ve Richard Wagner üzerine çalışmaları izledi. 1878'de *İnsanca, Pek İnsanca* yayımlandı. 1882'de *Şen Bilim*'in ilk kısmı geldi. 1885'te *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'ü sadece kırk nüsha olarak yayımladı ve yakın dostlarına dağıttı. *İyinin ve Kötünün Ötesinde, Ahlakın Soykütüğü Üstüne, Putların Alacakaranlığı, Deccal ve Ecce Homo*, bu tarihten sonra birbiri ardı sıra yayımladığı geç dönem eserleridir. Nietzsche'nin eserleri din, ahlak, felsefe, bilim ve modern kültür üzerine eleştirilerdir. Düşüncesinin temelini Apollon-Dionysos ikiliği, güç istenci, Tanrı'nın ölümü, üstinsan ve ebedî dönüş oluşturur. Hakikatin nesnellliğini sorgulayan çalışmalarının etkisi 20. yüzyılda varoluşçuluğa, oradan da postmodernizme ve postyapısalcılığa kadar uzanır. 1889'da zihinsel çöküş yaşadı. 1900'de öldü.

ANIL ALACAOĞLU, 1989'da Akhisar'da doğdu. Ege Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. 2009'da ilk kitabı *Üçüncü Sınıf Kadın*, 2021'de öykü kitabı *Başka Yasalar* yayımlandı. Alacaoğlu bugüne dek Michael Ende, E.T.A. Hoffmann, Gustav Meyrink, Stefan Zweig, Joseph Roth, Frank Schätzing, Andrzej Sapkowski, Bodo Kirchhoff, Sibylle Berg, Sebastian Fitzek ve Elfriede Jelinek gibi yazarlardan çeviriler yaptı.

İnsanın sevmeyi öğrenmesi gerekir, iyi biri olmayı öğrenmesi gerekir, hem de gençliğinden itibaren... Aynı şekilde layıkıyla nefret edebilmek için nefretin de öğrenilmesi ve beslenmesi gerekir.

Psikolojik gözlemin faydaları. – İnsanca, pek insanca olan şeyler –ya da daha bilgece bir ifadeyle: psikolojik gözlem– üzerine düşünmek hayatın yükünü hafifletebilecek araçlardan biridir; bu sanatı icra etmek insana zor durumlarda zihin açıklığı, sıkıcı bir ortamda oyalanacak bir şey verir, kendi hayatının en dikenli, en nahoş yollarında yürürken özlü sözler toplamasını, kendini biraz olsun iyi hissetmesini sağlar: İnsanlar buna inanıyor, bunu biliyordu – önceki yüzyıllarda. Tam da psikolojik gözlem eksikliğinin en azından Almanya’da, hatta Avrupa’da pek çok belirtiyile kendini hissettirdiği yüzyılımızda bu neden unutuldu? Romanlarda, novellalarda ve felsefi yazılarda değil –bunlar müstesna insanların işidir– daha ziyade kamusal olayların ve kişiliklerin değerlendirilmesinde: Ama psikolojik çözümleme ve derleme sanatının eksikliği en çok da insanlar hakkında pek çok şeyin konuşulduğu ama *insan* hakkında hiçbir şeyin konuşulmadığı topluluklarda hissedilir. Peki insanlar, bu en zengin ve en zararsız sohbet konusunu neden kaçırıyor? Neden psikolojik özdeyişlerin büyük ustaları bile artık okunmuyor? Çünkü hiç abartmadan söylenebilir ki

Avrupa'da La Rochefoucauld'yu¹ ve onun düşünsel ve sanatsal akrabalarını okumuş kültürlü biri nadiren bulunur; onları tanıyan ve kçmsemeyense çok daha nadir. Ama muhtemelen bu alışılmadık okur bile bu sanatçılardan, onların kullandığı biçimin vermesi gerekenden çok daha az zevk alacaktır; çünkü en keskin zekâ bile, eğer özdeyiş-yontuculuğu sanatında eğitim almamış, rekabet etmemişse bu sanata hak ettiği değeri gösteremez. İnsan böyle uygulamalı bir eğitim almadığında bu yaratımı ve biçimi, olduğundan daha kolay bir şey gibi algılar, başarılı ve çekici yanını yeterince belirgin bir şekilde hissedemez. Bu yüzden günümüzdeki özdeyiş okurları onlardan görece ufak bir zevk alır, onları diőe dokunur sayılamayacak bir hoőluk olarak görürler; öyle ki renkli kabartmalara bakan sıradan insanlar gibi davranırlar: Sevededikleri için överler, hayranlık duymaya hazır ve nazırdırlar, kağıp gitmeye ise dnden razıdırlar.

* * *

İtiraz. – Yoksa psikolojik gözlemin, yaőamın uyarıcı, iyileőtirici ve rahatlatıcı arağlarından biri olduğu savına karşı argümanlar mı üretmek gerek? Kendini geliőtirmeye çalıőan insanları Şimdi kasıtlı olarak bu sanattan uzaklaőtirmek için bunun nahoş sonuçları olacağına yeterince kanaat mi getirmek gerek? Gerçekten de insan doğasının iyiliğine duyulan kr bir inanç, insan davranıőlarının çözümlenmesine karşı öğretilmiş bir isteksizlik, ruhun çıplaklığı karőısında hissedilen bir tür utanç, bir insanın ge-

1. Franęois de La Rochefoucauld (1613-1680): Hayatını saray çevrelerinde geğiren ahlakçı Fransız yazar. Türkçeye *zdeyiőler* ismiyle çevrilen *Réflexions ou sentences et maximes morales* eseriyle Hardy, Nietzsche, Stendhal ve Gide gibi bir çok yazar ve düőünürü etkilemiőtir. (Ç.N.)

nel mutluluğu için, münferit durumlarda faydalı olan psikolojik sağgörüden daha arzulanmaya değer şeyler olabilir; belki de iyiliğe, erdemli insanlara ve davranışlara, dünyadaki kişisel olmayan yardımseverliğin bolluğuna duyulan inanç, insanları daha az şüpheli kıldığı ölçüde daha iyi kılmıştır. Plutarkhos'un kahramanlarının coşkuyla taklit edilmesi ve eylemlerinin ardındaki sebeplere şüpheykle yaklaşma düşüncesinin tiksintiyle karşılanması hakikatin değil fakat insan toplumunun refahının yararına dır: Bu konudaki psikolojik hata ve genel aymazlık insanlığın ilerlemesine yardımcı olur, diğer yandan hakikatin bilgisi, La Rochefoucauld'nun *Özdeyişler* adlı eserinin ilk baskısının başına koyduğu gibi bir hipotezin uyarıcı gücüyle daha fazlasını kazanabilir: "*Ce que le monde nomme vertu n'est d'ordinaire qu'un fantôme formé par nos passions, à qui on donne un nom honnête pour faire impunément ce qu'on veut.*"¹ La Rochefoucauld ve ruh incelemesinin diğer Fransız ustaları (aralarına yakın zamanda bir Alman, *Psychologische Beobachtungen*'in² yazarı da katıldı) hedefi hep tam on ikiden vuran keskin nişancılar gibidir – ama on ikiden vurdukları insan doğasıdır. Yetenekleri şaşkınlık uyandırır ama bilimin değil insancılığın ruhunun rehberliğinde ilerleyen bir seyirci, insanların ruhuna küçümseme ve şüphe aşıyor gibi görünen bir sanata nihayetinde lanet edecektir.

* * *

1. (Fr.) İnsanların erdem dediği şey, genellikle tutkularımızın şekillendirdiği bir hayaletten başka bir şey değildir, ceza almadan dilediğimizi yapabilmek için ona onurlu bir isim veririz. (Ç.N.)

2. Psikolojik Gözlemler. Nietzsche'nin dostu Alman yazar, fizikçi, düşünür Paul Rée'nin eseri. (Ç.N.)

Yine de. – Lehte ya da aleyhte argümanlar ne olursa olsun: Belirli, tek bir bilimin şu anki durumunda ahlaki gözlemi uyandırmak bir gereklilik halini aldı ve insanlık, psikolojik ameliyat masasının, onun neşterlerinin ve penslerinin korkunç görüntüsünden kurtulamaz. Çünkü burada hüküm süren, sözde ahlaki duyguların kökenini ve tarihini sorgulayan bilimdir, bu bilim ilerleme kaydettikçe karmaşık sosyolojik problemleri ortaya koyup çözmek zorundadır – eski felsefe bu tür sorunlara aşına değildir, ahlaki duyguların kökenini ve tarihini araştırmaktan acınası bahanelerle sürekli kaçınmıştır. Peki sonuçları nelerdir: En büyük filozofların yanılgıya düşüp genellikle belirli insan davranışları ve duygularının yanlış açıklamasını çıkış noktası olarak aldığı, örneğin sözde bencil olmayan insan davranışlarına dair hatalı bir analizin temel alınarak yanlış bir etiğin inşa edildiği, yine bu uğurda dinden ve mitolojik canavarlardan yardım alındığı ve nihayetinde bu hüznü ruhların gölgelerinin fiziğinin ve tüm dünya görüşünün üzerine düştüğü birçok örnekle ispatlandıktan sonra şimdi açıkça görülebilir. Ancak psikolojik gözlemin yüzeyselliğinin insanların muhakeme ve çıkarımlarına en tehlikeli tuzakları kurduğu, kurmaya da devam ettiği bir gerçekse şimdi gerekli olan şey, taş üstüne taş, çakıl üstüne çakıl koymaktan yılmayan iş azmidir; gerekli olan şey, böyle mütevazı bir işten utanmamak, her türlü horgörüye kafa tutmak için gösterilecek ölçülü cesarettir. Doğrudur: İnsanca, pek insanca olana ilişkin sayısız münferit görüş, ilk olarak bilimsel bilgiye değil, nükteli bir işveliliğe her türlü fedakârlığı sunmaya alışkın toplumsal çevrelerde keşfedildi ve dile getirildi; ahlaki özdeyişin o eski vatanının kokusu –çok baştan çıkarıcı bir koku– bu türün tamamına neredeyse çıkarılamayacak denli sindi: Öyle ki biliminsanı bu nedenle bu türe ve onun ciddiyetine karşı ister istemez belli bir kuşku besler.

Ama sonuçlarına değinmek yeterli: Çünkü en ciddi sonuçların, psikolojik gözlemin toprağında yetiştiği şimdiden görülmeye başlandı. En cesur ve soğukkanlı düşünürlerden birinin, *Über den Ursprung der moralischen Empfindungen*¹ kitabının yazarının, insan davranışları üzerine keskin ve derin analizleri sayesinde vardığı ana önerme neydi? “Ahlakçı insan,” diyor, “düşünülür (metafizik) dünyaya fiziksel insandan daha yakın değildir.” Tarihsel bilginin çekiş darbeleriyle sertleşip keskinleşen bu önerme, gelecekte bir gün insanın “metafizik ihtiyacı”nın köküne indirilecek balta işlevi görebilir – bunun genel refah için lanet mi inayet mi olacağını kim bilebilir? Ama her halükârda en önemli sonuçlara yol açan, hem meyve hem dehşet veren ve dünyayı tüm büyük bilgilerin sahip olduğu o iki yüzle gören bir önerme olacaktır.

* * *

İyi şeylerin düzeni ve ahlak. – Daha düşük, daha yüksek, en yüksek bir egoizmin birini veya diğerini istemesine bağlı olarak bir kez kabul edilen iyi şeyler hiyerarşisi, şimdi neyin ahlaki neyin ahlakdışı olduğunu belirliyor. Düşük bir iyiyi (örneğin cinsel hazzı) daha yüksek görülen bir iyiye (mesela sağlığa) tercih etmek ahlak dışı sayılıyor, aynı şekilde refahı özgürlüğe tercih etmek de. Ancak iyi şeylerin hiyerarşik düzeni her zaman sabit ve aynı olmamıştır; intikamı adalete tercih eden biri, eski bir kültürün ölçütlerine göre ahlaklıdır, bugünkü ölçütlere göre ahlaksız. O halde “ahlaksız”, o zamanın yeni kültürünün beraberinde getirdiği daha üstün, daha ince, daha akılcı güdülerini henüz hiç ya da henüz yeterince hissetmeyen kişi

1. Ahlaki Duyguların Kökeni Üzerine. Paul Rée'nin eseri. (Ç.N)

İnsan eylemleri için söz verebilir ama duyguları için veremez; çünkü bunlar istem dışıdır. Kim ki birini sonsuza dek seveceğine ya da ondan nefret edeceğine ya da ona sadık kalacağına söz verir, gücünün ötesindeki bir şey için söz vermiş olur...

Alman filozof Friedrich Nietzsche'nin, Voltaire'in 100. ölüm yıldönümünde yayımlayıp büyük yazara ithaf ettiği **İnsanca, Pek İnsanca** isimli eserinden derlenen **Sevgi ve Nefret Üzerine Aforizmalar**, filozofun sevgi, nefret, dostluk, evlilik, intikam, hırs, ahlak, adalet, kibir, minnet ve iyi niyet gibi, insanlığın üstüne kafa yormaktan asla kaçınmayacağı temel meseleler hakkındaki düşüncelerinden oluşuyor. Çelişkilerle dolu insan doğasının bütün iyi ve kötü yanlarını aynı mesafeden gözlemleyen Nietzsche insanca olan şeyler üzerine düşünerek hayatın yükünü hafifletebileceğimizi gösteriyor.

#kısaklasikler #almanklasikleri #sevgi #nefret #evlilik #gözlem

Kapak illüstrasyonu: Nura Aliosman

 can

 canyayinlari.com | | | canyayinlari

düşünce

ISBN 978-975-07-6301-4

9 789750 763014